

СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КОНТЕКСТІ ВПЛИВУ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

Зосименко О.В.

Україна, м. Суми, КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Сьогодні формування у студентів професійної готовності до педагогічної діяльності є метою та результатом тривалого процесу підготовки спеціаліста. Зазначимо, що готовність майбутніх фахівців до певного виду діяльності є складовою професійної компетентності та виступає суттєвою передумовою ефективності їх діяльності після закінчення навчального закладу та допомагає успішно виконувати свої обов'язки, реалізовувати знання, вміння і навички, набувати досвіду, тому вважаємо за необхідно розглянути цей феномен більш ретельно у контексті впливу проектної діяльності на її формування.

Проведений нами аналіз наукових джерел показав, що існують різні погляди щодо визначення поняття «готовність до педагогічної діяльності».

Слушним у контексті дослідження є визначення готовності до педагогічної діяльності, яке запропонувала О. Івлієва. Під готовністю майбутніх педагогів до педагогічної діяльності вона розуміє упорядковану сукупність взаємопов'язаних усвідомлених компонентів, яка підпорядковує всі види і форми навчально-виховного процесу цілям підготовки студентів до педагогічної діяльності і забезпечує безперервний, цілеспрямований і послідовний педагогічний вплив на особистість майбутнього вчителя, спрямований на набуття ним заздалегідь визначених необхідних і достатніх знань, умінь і навичок, формування особистісних якостей для здійснення успішного керівництва навчанням школярів [3].

В. Сластьонін визначає готовність до педагогічної діяльності як сукупність професійно зумовлених вимог до учителя. Зміст готовності до педагогічної діяльності, вчений виражає через здатність студентів ідентифікувати себе з іншими; психологічний стан, що відображає динамізм особистості, багатство її внутрішньої енергії, ініціативність, волю, винахідливість, емоційну стійкість, яка забезпечує витримку; професійно-педагогічне мислення, що дозволяє проникати в причинно-наслідкові зв'язки педагогічного процесу, аналізувати свою діяльність, відшукувати науково обґрунтовані пояснення успіхів і невдач, а також передбачати результати роботи. Відповідно до окресленого змісту дослідник включає до складу педагогічної готовності

студентів такі структурні компоненти: психологічний (сформована спрямованість на педагогічну діяльність, установка на роботу в школі); науково-теоретичний (наявність достатнього обсягу педагогічних, психологічних, соціальних знань, необхідних для компетентної педагогічної діяльності); практичний (наявність сформованих на належному рівні професійних знань і вмінь); психофізіологічний (наявність відповідних передумов для оволодіння педагогічною діяльністю, сформованість професійно значущих якостей); фізичний (відповідність стану здоров'я та фізичного розвитку вимогам педагогічної діяльності та професійної працездатності) [5].

Характеризуючи готовність до діяльності як складне психологічне утворення, М. Д'яченко та Л. Кандибович розкривають її як сукупність мотиваційного (позитивне ставлення до майбутньої професії), орієнтаційного (знання щодо особливостей певного виду діяльності), операційного (володіння засобами та прийомами професійної діяльності), вольового (самоконтроль, уміння управляти діями), ціннісного (самооцінка підготовленості до діяльності) компонентів [2].

З точки зору О. Демченко, готовність майбутніх учителів до професійної діяльності – це складне професійно-особистісне утворення, що включає аксіологічний, гносеологічний, акмеологічний, праксеологічний та рефлексивний компоненти [1].

Мають рацію О. Ігнатюк та І. Яковенко, коли розглядають готовність майбутнього педагога до педагогічної діяльності «як цілісну систему стійких інтегративних особистісних якостей, яка володіє індивідуальними для кожного випускника вузу ієрархічними особливостями і дозволяє йому забезпечити в процесі педагогічної діяльності розвиваючий по відношенню до кожної дитини характер його спілкування» [4, с. 253].

Спільним для наведених підходів до визначення структурних компонентів професійної готовності майбутніх учителів є: активне, позитивне ставлення до педагогічної діяльності, наявність під час її здійснення сприятливих для виконання психічних станів, відповідний фонд професійно важливих знань, умінь і навичок, а також наявність професійно значущих особистісних якостей.

Отже, виділяючи компоненти готовності майбутніх педагогів до педагогічної діяльності: мотиваційний, когнітивний, технологічний та особистісний, ми виходили з таких положень: а) компоненти досліджуваного феномену мають створити цілісне уявлення про особистість студента; б) їх розвиток має здійснюватися на всіх етапах проектної діяльності; в) результат розвитку компонентів готовності майбутніх педагогів до педагогічної діяльності повинен мати сталий характер.

Розглянемо компоненти готовності майбутніх педагогів до педагогічної діяльності більш детально.

Сутність мотиваційного компонента полягає в актуалізації у майбутнього вчителя потреби в освоєнні професійної діяльності на особистісному рівні. Він є основою для інших компонентів готовності й містить мотиви, що відповідають за розуміння призначення професії учителя, професійно-педагогічну спрямованість, сформованість професійного мотиву (процесуально-результативного), прагнення до професійного саморозвитку та самовдосконалення. Мотиваційний компонент готовності студентів до педагогічної діяльності має ґрунтуватися на формуванні поваги до професії й престижності праці, усвідомленні її значущості для розвитку суспільства та держави в цілому.

На нашу думку, за умови залучення майбутніх педагогів до проектної діяльності студент стає суб'єктом особистісного і професійного розвитку, оскільки під час створення навчального проекту ніби «проживає» проектну ситуацію, що дає змогу оцінити значення обраної проблематики на особистісному рівні, сприяє формуванню мотивації до професійної діяльності та прагнення до професійного саморозвитку та самовдосконалення.

Зауважимо, що формування готовності майбутніх педагогів до педагогічної діяльності неможливе без набуття певних знань та їх засвоєння й творчого осмислення. У контексті дослідження когнітивний компонент передбачає знання педагогічних теорій, концепцій, ідей, усвідомленість та міцність знань, умінь і навичок, способів діяльності, уміння оперувати науково-педагогічним понятійним апаратом, будувати власний алгоритм дій, творчо застосовувати одержані знання. Отже, цей компонент забезпечує орієнтацію студента у сфері його майбутньої професійної діяльності, оскільки його дія спрямована на збагачення студента психолого-педагогічними знаннями, формування здатності інтегрувати здобуті знання й використовувати їх для набуття нових. Будь-який навчальний проект орієнтується на пізнавальні й професійні інтереси кожного студента. У процесі проектної діяльності майбутні педагоги збагачуються професійно значущими знаннями під час планування та виконання навчальних проектів, оскільки їх характерними ознаками є проблемність, суб'єктивна чи об'єктивна новизна, самостійність мислення, вмотивованість дій, нестандартність рішень, а також прагматична спрямованість на результат. Робота над навчальним проектом дозволяє активізувати педагогічне мислення, конструювати, інтегрувати

здобуті знання, здійснювати цілеспрямований пошук вирішення професійно значущої проблеми.

Головною характеристикою наступного технологічного компонента готовності студентів до педагогічної діяльності є вміння й здатність до використання методологічних і спеціальних наукових знань під час організації навчально-виховної діяльності школярів. Цей компонент передбачає оволодіння професійно значущими вміннями і навичками; технікою ведення уроку; технологією педагогічного процесу; методами, прийомами, засобами навчання, формами організації навчального процесу; вміннями організувати продуктивну діяльність учнів та вирішувати педагогічні ситуації. Постійне пізнання під час створення проектів спонукатиме студента до активної, педагогічно грамотної та доцільної дії, що сприятиме задоволенню його пізнавальних потреб.

Основу особистісного компонента готовності студентів до педагогічної діяльності становлять: професійно важливі особистісні якості і здібності майбутнього педагога, педагогічний оптимізм на основі адекватної «Я-концепції», установка на творчий професійний пошук і досягнення ефективних результатів під час творчої взаємодії з учнями, сформованість педагогічного колективу, професійна усталеність, педагогічна спостережливість, прагнення до самореалізації і творчих досягнень у професійній діяльності; особистісна значущість творчо-пошукової діяльності у предметній сфері та системі ціннісних орієнтацій. Комплексний підхід до розробки навчальних проектів сприяє збалансованому формуванню зазначених особистісних якостей студентів, які є важливими в контексті формування готовності до педагогічної діяльності.

Отже, в контексті нашого дослідження готовність до педагогічної діяльності ми розглядаємо як інтегративну професійно значущу властивість особистості, що забезпечує перехід від системи університетської підготовки в систему професійної діяльності та містить сукупність професійних знань, практичних вмінь та навичок, досвід особистості, особистісні професійно значущі якості. Можна припустити, що оскільки формування готовності до педагогічної діяльності можливе лише у випадку поєднання теоретичної і практичної підготовки майбутнього вчителя, а також у процесі безпосереднього спілкування з учнями та реального розв'язання педагогічних проблем і завдань, то саме проектна діяльність, яка дозволяє гармонійно поєднувати зазначені умови, створюючи умови для розвитку професійних інтересів студентів, формування умінь самостійно конструювати знання та орієнтуватися в інформаційному просторі, для виявлення своєї компетентності на практиці, здатна формувати готовність студента

до педагогічної діяльності в межах заданих соціальних норм, зовнішніх цілей, їх прагнення до критичної оцінки і вдосконалення на основі професійної, соціокультурної проблематизації та корекції.

Література.

1. 67. Демченко О.П. Формування у майбутніх учителів початкових класів професійної готовності до створення виховних ситуацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Демченко Олена Петрівна. – Вінниця, 2006. – 20 с.
2. Дьяченко М.И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – Минск : БГУ, 1976. – 175 с.
3. Івлієва О.М. Критеріально-орієнтоване тестування в системі формування професійної готовності вчителя початкових класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / О.М. Івлієва. – О., 2001. – 20 с.
4. Ігнатюк О. Структура професійної готовності майбутніх педагогів до педагогічної діяльності / О. Ігнатюк, І. Яковенко // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної освіти : зб. наук. праць / [за ред. Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О.Г. РОМАНОВСЬКОГО]. – Харків, 2007. – Вип. 15/16 (19/20). – С. 249–257.
5. Слостенин В.А. Педагогика : [учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед.] / В.А. Слостенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов ; под ред. В.А. Слостенина. – М. : Академия, 2002. – 566 с. – (Высшее образование).